

НАПАД НА КОСТЕЛ У ПОРИЦЬКУ (ПАВЛІВКА) І МОЖЛИВА ПРИЧЕТНІСТЬ ДО НЬОГО ОРГАНІВ НКВС

***Анотація.** У роботі проаналізовано події, які відбувалися в селі Павлівка (Волинь) в 1943 р. в межах українсько-польського протистояння 1939–1945 рр. Здійснено спробу показати причини протистояння в Павлівці. Простежено вплив органів радянської влади на згаданий конфлікт через діяльність Василя Левочка.*

***Ключові слова:** УПА, НКВД, конфлікт, протистояння.*

***Abstract.** The paper analyzes the events that took place in the village of Pavlivka (Volyn) in 1943 within the Ukrainian-Polish confrontation of 1939–1945. An attempt is made to show the reasons for the confrontation in Pavlivka. The influence of the Soviet authorities on the mentioned conflict through the activity of Vasyl Levochko is traced.*

***Keywords:** UPA, NKVD, conflict, opposition.*

Українсько-польський конфлікт 1939–1945 рр. є однією із найдражливіших сторінок спільної історії. Одним із його символів стало містечко Порицьк (нині село Павлівка Іваничівського району Волинської області).

Події у Порицьку відбувалися 12 липня 1943 р. і за загальноприйнятою версією пов'язані із нападом вояків УПА на прихожан порицького костелу Святої Трійці. Проте за більш детального вивчення подій у Порицьку інформація, зібрана краєзнавцями, вказує на те, що вони цілком ймовірно могли бути інспіровані радянськими органами влади.

Відтворюючи переддень подій 12 липня варто зауважити, що українське населення містечка, дізнавшись про запланований прихід вояків УПА, повідомило про це ксьондза (настоятеля) костелу Святої Трійці, і попередила, аби поляки не йшли на святкову месу 12 липня, а покинули містечко. Та богослужіння того дня все ж таки відбулося, і через дві години після його закінчення стався напад упівців на вищезгаданий костел [3, с. 144].

За однією із версій можливою причиною порицької операції могла стати спроба невдалого нападу упівців на Володимир-Волинський в сутичках із поляками, оскільки на підмогу полякам німці відправили один зі своїх артилерійських відділів, який у Зимненському монастирі обстріляв позиції УПА, після чого упівці й вирішили здійснити напад на Порицьк [2, с. 6].

Аналіз біографії окремих осіб, причетних до нападу на костел зі сторони УПА, дає змогу припустити причетність до цього нападу радянської агентури. Водночас варто зазначити, що в польській історіографії факт причетності радянських органів до знищення поляків у Порицьку в липні 1943 р. не згадують.

На присутність радянського чинника до порицьких подій може вказувати те, що командиром сотні УПА № 7 був Левочко Василь Васильович (псевдо Макаренко, Юрченко, Соколенко, Довбуш). Він, власне, і керував нападом на

поляків та їхнім знищенням у порицькому костелі [1, с. 403], але через деякий час він добровільно здався одному із підрозділів НКВС у селі Новини [3, с. 145].

Очевидно, що такий вчинок Левочка не був безпідставним, а сам факт переходу до радянських органів влади вказує, найімовірніше, на те, що на момент нападу на костел у Порицьку Левочко вже був пов'язаний із енкаведистами, а тому діяв як упівець із провокативною метою, працюючи на користь радянських служб.

Крім того, Левочко мав позитивну характеристику від енкаведистів, у якій, зокрема, вказувалося, що на час переходу Левочка до їхніх рядів він вже «показав себе виключно з позитивного боку, присягався і присягається до участі в ряді агентурно-оперативних комбінацій щодо розгрому оунівського підпілля і баз УПА» [3, с. 145]. З цього бачимо, що діяльність Левочка була насправді спрямована на ліквідацію українського визвольного руху, а тому його дії в Порицьку можна трактувати як такі, що заздалегідь передбачали навмисне загострення відносин між поляками та українцями.

Варто додати, що одним із результатів провокацій Левочка стала ліквідація керівного складу «Бугу», однієї із військових округ УПА, оскільки саме він у жовтні 1944 р. здав до штабу цієї військової округи звіт про події штабу, через що був викликаний на допит та в грудні того ж року схоплений ОГВ Порицького РВ НКВС разом зі своїм штабом [1, с. 403].

Ще одним доказом прорадянської позиції Левочка є лінія розвитку взаємин із його заступником, колишнім червоноармійцем «Залізняка». Ще перед відходом на бік енкаведистів Левочко показово звинувачував «Залізняка» у зрадництві, але після того, як Левочко отримав звання майора НКВД, «Залізняка» досить швидко було страчено. Ймовірно, причиною страти було те, що ще в липні 1943 р., під час нападу на порицький костел Святої Трійці, «Залізняка» був одним із тих людей, хто знав про показну проукраїнську позицію Левочка [3, с. 146]. Сам же Левочко загинув у організованій сотенним УПА М. Лукасевичем засідці 28 серпня 1945 р. в селі Варяж, що на Львівщині [1, с. 403].

Отже, можемо припустити з великою долею ймовірності, що радянські органи державної безпеки мали вплив на події, що відбулися в костелі у Порицьку 12 липня 1943 р., і доказом цьому є діяльність прорадянськи налаштованого колишнього упівця Левочка, який незадовго після нападу на костел став майором-енкаведистом.

Джерела та література

1. Антонюк Я. Український визвольний рух у постатях керівників. Волинська та Брестська області (1930–1955). Літопис УПА. Т. 13. Львів, 1069 с. URL: https://litopysupa.com/wp-content/uploads/2019/02/Biblioteka_Tom_13_Antoniuk_Ya_Ukrainskyi_vyzvolnyi_rukh_u_postatiakh_kerivnykiv_Volynska_ta_Brestska.pdf
2. Антонюк Я. Волинська трагедія: події 11–12 липня 1943 року. *Воєнна історія*. № 3(69). 2013. URL:

https://shron1.chtyvo.org.ua/Antoniuk_Yaroslav/Volynska_trahediia_podii_11_12_lypnia_1943_roku.pdf?PHPSESSID=ranuj34b31pdujqsvj8rf1v0a7

3. Пушук І. А. Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років. Іваничівський і Локачинський райони. Луцьк, 2010. 348 с.

4. Царук Я. Волинська трагедія: свідчення очевидців. *День*. № 118. 2003.

URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/poshta-dnya/volynska-tragediya-svidchennya-oschevidciv>

Зозуля Єлизавета

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ДИТЯЧА ПЕРІОДИЧНА ПРЕСА УСРР 20–30-Х РР. ХХ СТ. У СИСТЕМІ РАДЯНСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ

Анотація. У статті проаналізовано дитячу періодичну пресу, що видавалася в УСРР у 1920–1930-х рр. Простежено основні напрями та тематику видань. Визначено, що опубліковані в них матеріали були наповнені ідеологемами, завдання яких полягало у вихованні комуністичної свідомості та формуванні радянськості вже на початковому етапі життя людини.

Ключові слова: дитяча періодична преса, пропаганда, журнали.

Abstract. The article analyzes the children's periodicals published in the USSR in the 1920s and 1930s. The main directions and topics of publications are traced. It was determined that the materials published in them were filled with ideologues, the task of which was to cultivate communist consciousness and the formation of Sovietness at the initial stage of human life.

Keywords: children's periodicals, propaganda, magazines.

Вплив на суспільну думку та її формування завжди залишається важливою та актуальною темою. Метою функціонування засобів масової інформації є висвітлення соціальних процесів, які відбуваються в світі, проте, з іншого боку, засоби масової інформації – це велика зброя, яка здатна маніпулювати масами та схиляти їх до тієї чи іншої думки. Прикладом чого є використання ЗМІ у радянській державі задля ідеологічної пропаганди. Прикметним є те, що вона спрямовувалася на всі категорії населення, різні за гендерною, віковою, професійною ознакою.

Особливий дослідницький інтерес викликають дитячі періодичні видання, які є зразком пропагандистського впливу на юну категорію населення. Актуальність цієї теми зумовлена також тим, що радянська дитяча преса залишається малодослідженим феноменом.

Наукові роботи стосовно цієї проблематики починають тільки зараз привертати увагу дослідників. Цією темою займалися О. Дубецька, Ю. Колісник, О. Нагорна, О. Струшляк та ін., у яких висвітлювалися різні аспекти визначеної проблеми.